

Tieto- ja turvallisuusosasto
Digitaalinen luottamus -yksikkö/Vauhkonen

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Sisäministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavat huomiot:

Esityksen tarkoituksena on täydentää hallituksen esitystä eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2026 vp) lisäämällä täydennettävässä esityksessä ehdotettuun poliisilain uuteen 5 b lukuun ne rikostiedustelukeinot, joiden uhkaperusteisesta käytöstä säättäminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista. Tällaisia tiedonhankintakeinoja olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu. Lisäksi mahdollistettaisiin rikostiedustelukeinojen käyttö tietyin rajauksin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 50/2026 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Lausuttavana olevalla hallituksen esityksellä ehdotettavien perustuslain 5 b luvun muutoksien yhteensopivuus perustuslain kanssa on riippuvainen perustuslakia koskevan hallituksen esityksen hyväksymisestä ja voimaantulosta.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta tehostaa vakavan rikollisuuden torjuntaa ja parantaa turvallisuutta. Toimintaympäristön muutosten myötä on myös syytä tarkastella viranomaisten toimintamahdollisuuksien ajantasaisuutta uusiin uhiin vastaamiseksi. Ministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota erityisesti esityksen perus- ja ihmisoikeusherkkyysiin sekä niiden arvioinnin riittävyYTEEN. Ministeriö korostaa, että hallituksen esityksessä ehdotettavien toimivaltuuksien yhteensopivuus perustuslain 10 §:n kanssa on riippuvainen perustuslain muuttamisesta tavalla, joka sallii toimivaltuuksista säättämisen.

Esityksen tavoitteena on ensinnäkin täydentää uhkaperusteisen rikostiedustelun keinoja niin, että niillä voidaan puuttua luottamuksellisen viestin suojaan tai kotirauhan suojaan (s. 47). Uusien uhkaperusteisten rikostiedustelukeinojen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kokonaisuuden on arvioitu jäävän varsin vähäiseksi, koska osa ehdotetuista keinoista ei esityksen mukaan kohdistu luottamuksellisen viestinnän suojan ydinalueelle (s. 66). Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvia tiedonhankintakeinoja olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu.

Ottaen huomioon luottamuksellisen viestin suojaan ulottuvien uusien keinojen määrän sekä sen, että keinojen käyttöä koskevat toimivaltuussäännökset ovat ilmeisen perus- ja ihmisoikeusherkkiä, liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotusten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia on käsitelty varsin tiiviisti. Ministeriö korostaa, että viestinnän luottamuksellisuudessa on aina kyse perustavanlaatuisesta oikeudesta, johon puuttuvien toimivaltuuksien käyttöalan on oltava tarkkarajainen ja täsmällinen. Lisäksi käytön on perustuttava välttämättömyyteen ja oikeasuhtaisuuteen, ja toimivaltuuksien käytölle on säädettävä tehokkaat oikeusturvajärjestelyt. Vaikka luottamuksellisen viestin suojaan kajoavia rikostiedustelukeinoja käytettäisiin vain joissakin kymmenissä tapauksissa vuosittain, rikostiedustelukeinon käytön vaikutukset ovat esityksessä sanotun mukaisesti yksilötasolla huomattavia (s. 66), mikä korostaa perusoikeuksien rajoitusedellytykset täyttävän sääntelyn merkitystä. Luottamuksellisen viestin suojaan kohdistuvien tiedustelukeinojen avulla viranomaiselle voi muodostua hyvinkin yksityiskohtainen kuva henkilöstä. Ministeriö huomauttaa myös, että yksityisyyden suojan ohella viestinnän luottamuksellisuuden suojan merkitys ulottuu sananvapauden ja yhteiskunnallisen luottamuksen alueille, joten tiedustelukeinojen käytön vaikutukset voivat olla huomattavia yksilötasoa laajemminkin.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta huomiota etenkin ehdotettuun 5 b luvun 5 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan rikostiedustelukeino voidaan tietyin edellytyksin kohdentaa muuhunkin henkilöön, jos rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään. Esitys jättää tältä osin paljon tulkinnanvaraa. Ministeriö pitää ongelmallisena, että säännös voisi mahdollistaa luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvien tiedustelukeinojen kohdistamisen sellaisiinkin henkilöihin, jotka eivät välttämättä kuulu tiedustelun varsinaisiin kohteisiin.

Esityksen toisena keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajempien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö vakavaan rikollisuuteen liittyen. Salaisiin tiedonhankintakeinoin ehdotetaan lisättäväksi paikkatiedustelu ja asuntokuuntelu, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä sijaintitiedon hankkiminen. Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa useiden salaisten tiedonhankintakeinojen merkitsevän puuttumista luottamuksellisen viestin suojaan, mutta kiinnittää huomiota erityisesti asuntokuuntelua ja sijaintitiedon hankkimista koskeviin ehdotuksiin. Asuntokuuntelu olisi esityksen mukaan mahdollista kaikkein vakavimpien rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi. Kotirauhan suojaamassa paikassa salaa tapahtuva asuntokuuntelu tarkoittaisi yksityisten keskustelujen kuuntelua tai tallentamista teknisillä laitteilla (s. 18) merkiten olennaista rajoitusta luottamuksellisen viestinnän suojaan. Näin ollen liikenne- ja viestintäministeriö pitää tarpeellisena, että esityksessä arvioitaisiin asuntokuuntelun vaikutuksia luottamukselliseen viestintään nykyistä perusteellisemmin.

Ministeriö kiinnittää huomiota myös sijaintitietoihin liittyvään toimivaltuuteen. Ministeriö pitää päätelaitteen sijaintipaikan määrittämistä reaaliajassa merkittävänä puuttumisena yksityiselämän suojaan. Sijaintitiedolla tarkoitetaan 5 lukuun ehdotetun 10 a §:n mukaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Esityksen mukaan kyse olisi nimenomaan teknisesti tallentuvasta sijaintitiedosta eikä esimerkiksi asiakasrekistereissä olevista tilaajatiedoista. Esityksessä arvioidaan, että ehdotetun sijaintitiedon hankkimista koskevan toimivaltuuden yhteiskunnallista merkitystä vaaran torjumisen sekä rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen osalta voidaan pitää painavampana kuin keinosta aiheutuvaa varsin vähäistä yksityiselämän suojan rajoitusta (s. 126). Liikenne- ja

viestintäministeriö ei yhdy tähän arvioon ja korostaa, että teknisesti tallentuvat sijaintitiedot voivat antaa erittäin tarkkaa ja arkaluonteista tietoa henkilön liikkeistä, käyttäytymisestä ja yhteyksistä muihin ihmisiin. Tietoja voidaan hyödyntää sekä sellaisinaan sekä erityisesti yhdistettynä muihin saman henkilön yksityiselämää tai luottamuksellista viestintää koskeviin tietoihin. Esityksen mukaan sijaintitiedon hankkimista koskevan toimivaltuuden perusoikeuksiin kajoava luonne ja kajoamisen aste on otettu huomioon säännösehdoituksissa (s. 65), mutta ministeriö pitää ongelmallisena sijaintitiedon hankkimista koskevan ehdotuksen soveltamisalan laajuutta ja tarkkarajaisuutta. Lisäksi ministeriö näkee haasteellisena sen, ettei esityksessä rajata tahoja, joilta poliisi voisi sijaintitietoja saada. Ministeriö pitää tarpeellisena, että esityksen jatkovalmistelussa arvioidaan sijaintitietojen hankkimista koskevan toimivaltuuden laajuutta ja sijaintitietojen keräämiseen soveltuvia rajoituksia erityisesti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa seuraavaa esityksen säätämisperusteluista koskien sijaintitietojen reaaliaikaisen seurannan oikeuskäytäntöä: "Päätelaitteen sijaintipaikan määrittämisen mahdollistavasta reaaliajassa tapahtuvasta tietojen keräämisestä aiheutuva puuttuminen on erityisen vakavaa, koska nämä tiedot tarjoavat toimivaltaisille kansallisille viranomaisille keinon seurata täsmällisesti ja jatkuvasti matkapuhelinten käyttäjien liikumista. Koska näitä tietoja on siis pidettävä erityisen arkaluonteisina, toimivaltaisten viranomaisten oikeus saada tällaisia tietoja reaaliajassa on erotettava kyseisten tietojen saamisesta viiveellä, sillä tietojen saaminen reaaliajassa on rajoittavampaa siltä osin kuin se mahdollistaa näiden käyttäjien lähes täydellisen valvonnan" (La Quadrature du Net ym. C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, 187 kohta, ks. analogisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan osalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 8.2.2018, Ben Faiza v. Ranska, 74 kohta)."

Lopuksi ministeriö toteaa, että esityksen ja esitettävien toimivaltuuksien suhteen arvioinnissa perustuslain 10 §:ssä turvattuun luottamuksellisen viestin suojaan on olennainen merkitys sillä, hyväksyykö eduskunta samanaikaisesti käsiteltävänä olevan esityksen perustuslain 10 §:n muuttamisesta ja jos hyväksyy, minkä sisältöisenä ja kuinka perustuslakivaliokunta arvioi perustuslain 10 §:n suojan alaa ja siihen esitettyjä muutoksia. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että esityksen jatkovalmistelussa otetaan huolellisesti huomioon perustuslain 10 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen käsittelyn eteneminen ja lopputulos sekä arvioidaan ehdotettavia toimivaltuuksia suhteessa siihen, mitä perustuslakivaliokunta asiasta lausuu. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen käsittelyn lopputuloksella on ratkaiseva merkitys siihen, missä määrin nyt lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotettavat toimivaltuudet ovat yhteensopivia suhteessa perustuslain 10 §:n turvaamaan luottamuksellisen viestin ja yksityisyyden suojaan.

Maria Rautavirta

Johtava asiantuntija, osastopäällikön sijainen

Marième Korhonen-Cara

Neuvotteleva virkamies, yksikönpäällikön sijaisena

VN/34876/2025-LVM-26

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: